

PRAGUE SPRING
FESTIVAL

VOL. VI
GOLD EDITION

Kurt Masur, Pražské jaro 1991 © ČTK – Petr Matička

GENIÁLNÍ
HUDEBNÍ ZTVÁRNĚNÍ
SCHILLEROVA
TEXTU

Mezinárodní hudební festival Pražské jaro je už takřka od svých počátků příznačný svými zahajovacími koncerty, na jejichž program je cyklus symfonických básní Bedřicha Smetany. Tradičně se festival symbolicky otevírá právě tímto základním dílem české národní hudby. Rovněž řadu let byl takto vnímán – ovšem z celosvětového hlediska – i závěr festivalu. Podobným symbolem nemohl být chápán jiný titul než *Devátá symfonie* Ludwiga van Beethovena se závěrečným sborovým oddílem na slova *Ódy na radost* Friedricha Schillera. Pravidelnost takovýchto zahajovacích a závěrečných programů festivalu se datuje od roku 1952. V roce 2003 byla řada závěrečných koncertů s Beethovenovou *Devátou* ukončena. *Má vlast* se ale na zahájení hraje dodnes. V období přesahujícím půl století zazněl Beethoven na festivalu v nejrůznějších nastudováních. Byl pod nimi podepsán bezpočet významných umělců a kolektivů z domova i ze světa. Z dirigentů vzpomeňme například na Ericha Kleibera, Hermanna Abendrotha, Franze Konwitschneho, Deana Dixona, George Szella, Karla Böhma, Zubina Mehtu, Igora Markevitche, Lovro von Matačiće, Wolfganga Sawallische, Kurta Masura a řadu dalších. Čest uzavřít festival Beethovenovou *Devátou* přijali i významní dirigenti čeští, mimo jiné Karel Ančerl, Václav Neumann, Jiří Kout či Libor Pešek. Velká většina těchto koncertů patřila Pražskému filharmonickému sboru a především České filharmonii. Docházelo ale i k výjimkám. Beethoven zazněl například v podání dalších českých orchestrů, ze zahraničí pak například se Staatskapelle Dresden a s Gewandhausorchestrem Leipzig. A právě druhý z nich je v našem albu připomenut záznamem závěrečného koncertu Pražského jara v roce 1991.

Dlouholetým šéfem jednoho z nejstarších koncertních orchestrálních těles ve světovém měřítku (jeho historie začala v roce 1743) byl **Kurt Masur** (1927–2015), a to v letech 1970–1996. Poté následovalo významné desetiletí v čele Newyorské filharmonie. V roce 2000 řídil souběžně London Philharmonic Orchestra a o dva roky později Orchestre National de France. Stal se světově uznávanou osobností s vysokým společenským kreditem. Několikrát vystoupil i na českých pódiích. Pražské jaro jej přivítalo více než desetkrát. Součástí jeho rozsáhlého hudebního archivu je i několik nahrávek Beethovenovy *Deváté symfonie*. Na počátku devadesátých let minulého století ji mimo vystoupení na Pražském jaro uvedl doma na počest sjednocení Německa.

Už v minulosti se *Devátá symfonie Ludwiga van Beethovena* (1770–1827) stala světovou stálicí a její uvádění je dodnes mimořádnou událostí. Není to jen kvůli náročným podmínkám, jež její realizace vyžaduje (například mimořádně exponovaným partům čtyř sólistů a smíšeného sboru), ale především svou ideovou náplní, jež zobecňuje základní hodnoty a tužby lidí celého světa. V závěrečné *Ódě na radost* geniálně hudebně ztvárňuje Schillerův ve všech dobách aktuální text o sbratření lidstva. Beethoven zkomponoval *Devátou* v závěrečném období svého života, a to v roce 1824. Svou koncepcí (například prvním užitím vokální složky v symfonii) a myšlenkovou naléhavostí už tehdy završila dosavadní světovou tvorbu a dodnes v mnoha směrech nebyla překonána. V nastudování Kurta Masura je příznačná vysokou uměleckou úroveň a přesvědčivou autenticitou.

Výraznou stopu v českém hudebním světě druhé poloviny dvacátého století a počátku století jednadvacátého zanechal francouzský dirigent **Serge Baudo** (1927). Praha se stala jeho prvním zahraničním koncertním místem vůbec. Bylo to v roce 1959 za pultem Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK – nikoliv na Pražském jaru, ale v rámci běžného abonmá. Na Pražském jaru poprvé vystoupil v roce 1966, kde mimo jiné uvedl Honeggerovu *Vánoční kantátu*. V té době už měl za sebou řadu vystoupení na koncertních pódiiích a v operních domech, u nás pak dodnes ve světě vysoko ceněnou nahrávku kompletu symfonií Arthura Honeggera (1966). Pro tento náročný projekt Supraphon vsadil právě na něho, tehdy zatím ne příliš známého mladého francouzského dirigenta, a neprohloupil! Serge Baudo totiž získal pro tuto jedinou českou firmu tehdejší nejprestižnější vyznamenání *Grand Prix National du Disque de l'Académie du Disque Français*. Honeggerovskou řadu později rozšířil o další velké projekty (*Janu z Arku na hranici, Krále Davida, Vánoční kantátu*), ale především postupně vybudoval pro Supraphon archiv se základními díly francouzských impresionistů.

Na našem albu Baudo demonstruje svou všestrannost v podobě záznamu festivalového provedení *Symfonie č. 1 C dur* **George Bizeta** (1838–1875). Jméno skladatele bývá spojováno s jeho slavnou operou *Carmen*. Je známo, že skladatel krátce po její neúspěšné premiéře v roce 1875 (publikum se nesmířilo s absencí tehdejších konzervativních konvencí) zemřel, aniž by tušil, že krátce nato se *Carmen* stane jednou z nejhranějších světových oper a její sláva vydrží dodnes. Ještě během studií zkomponoval sedmnáctiletý student Bizet za necelý měsíc

Symfonii C dur. Ta se však ztratila a byla náhodně objevena až v roce 1930 na Pařížské konzervatoři. Ani v jejím případě skladatel nemohl tušit, jakou senzaci způsobí její objev a provedení. Jedná se o dílo bližší odkazu starších romantiků (zvláště Felixi Mendelssohnovi-Bartholdymu), než je progresivní partitura odpovídající době vzniku. Obrovskou Bizetovou doménou byla invence, díky níž se symfonie dostala na výsluní vrcholného romantismu. Úchvatné hobojevé sólo v pomalé 2. větě jistě nemalým způsobem přispělo k velké popularitě, již se těší dodnes.

Obě zde uvedená díla (Bizet, Bartók) jsou zároveň uměleckou vizitkou druhého pražského symfonického tělesa – Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, které je vedle České filharmonie a Symfonického orchestru Českého rozhlasu pravidelným festivalovým hostem s velmi náročným programem. Příkladem je záznam *Koncertu pro orchestr Bély Bartóka* (1881–1945). K jeho nastudování byl v roce 1981 pozván nestor maďarských dirigentů a častý host festivalu **János Ferencsik** (1907–1984). I on svého času pořídil pro Supraphon později oceňované nahrávky světové hudby, zvláště vybrané symfonie Ludwiga van Beethovena. Byl žákem hlavních osobností dirigentské éry mezi dvěma válkami – Artura Toscaniniho, Bruno Waltera, Felixe Weingartnera a Wilhelma Furtwänglera. Po roce 1945 se stal prvotřídní hudební osobností. Stanul v čele Budapeštské národní opery a Maďarského státního orchestru a stal se rovněž hostujícím dirigentem u Vídeňských filharmoniků a Filharmonie Los Angeles. Dirigoval po celém světě. Vystoupení Jánose Ferencsika na pražském festivalu byla celá řada. Je pochopitelné, že vedle světového repertoáru byla snahou dramaturgie představit v autentickém provedení

základní díla maďarské národní hudby, jež získala světový věhlas ještě v době života jejích hlavních představitelů – Bartóka a Kodályho. Už na svém prvním festivalovém vystoupení v roce 1949 provedl Ferencsik v čele Maďarského filharmonického orchestru Bartókův *Koncert pro orchestr*. Totéž dílo zaznělo pak pod jeho taktovkou ještě v roce 1961 se Symfonickým orchestrem Československého rozhlasu a poté o dvacet let později se Symfonickým orchestrem hl. m. Prahy FOK. Právě toto provedení obsahuje naše edice.

Koncert pro orchestr je v Bartókově tvorbě výjimečným dílem, a to jak z hlediska výrazné změny hudební řeči, tak i svou formou, do té doby takto nekoncepovanou. K oné změně kompozičního trendu došlo v roce 1943, kdy Bartók zvolna opouštěl svůj strohý a z hlediska hudebního vývoje progresivní styl a navracel se k určitému zjemnění výrazu a k bohatší melodičnosti. Slovo *koncert* v názvu skladby totiž není nikterak nahodilý, nýbrž upozorňuje na přítomnost bohatých uplatnění sólových („konzertantních“) vstupů jednotlivých nástrojů. V tomto směru vyznívá mistrovsky koncipovaná pomalá třetí věta *Elegia* a zvláště následující populární věta čtvrtá – *Intermezzo interrotto* (přerušované intermezzo) zvláště působivá svou zvukovou barevností. Nemenším znakem této ve své době progresivní partitury je i zdůraznění folklorismu, v němž se Bartók nezapře jako jeho znalec a vyznavač.

Bohuslav Vitek

BRILLIANT
MUSICAL SETTING OF
SCHILLER'S TEXT

The Prague Spring International Music Festival traditionally opens with a performance of Bedřich Smetana's cycle of symphonic poems *Má vlast* (My Country), a major work of Czech music. Similarly symbolic are the concluding concerts, which for a number of years featured a piece of such global significance as Ludwig van Beethoven's *Symphony No. 9*, with the celebrated final, choral movement commonly known as *Ode to Joy*, to a text adapted from a poem by Friedrich Schiller. Such programmes of the festival's opening and concluding concerts date back to 1952. Whereas, in 2003, the tradition of final concerts featuring Beethoven's *Symphony No. 9* was suspended, Smetana's *My Country* has continued to be played. For over half a century, Beethoven's masterpiece has been performed at Prague Spring by distinguished orchestras, conducted by such world-renowned figures as Erich Kleiber, Hermann Abendroth, Franz Konwitschny, Dean Dixon, George Szell, Karl Böhm, Zubin Mehta, Igor Markevitch, Lovro von Matačić, Wolfgang Sawallisch, Kurt Masur, and many others. Czech conductors, among them Karel Ančerl, Václav Neumann, Jiří Kout and Libor Pešek, have also had the honour of performing Beethoven's *Symphony No. 9* at the festival. The majority of the concerts were undertaken by the Prague Philharmonic Choir and the Czech Philharmonic, yet there were exceptions. *Symphony No. 9* was also performed by other Czech orchestras, as well as the Staatskapelle Dresden and the Gewandhausorchester Leipzig, the latter of which made the recording of the Prague Spring 1991 concluding concert contained on the present album.

The Gewandhausorchester Leipzig, one of the world's oldest orchestras, whose origins can be traced to 1743, was for a quarter of a century, from 1970 to 1996, led by **Kurt Masur** (1927–2015), who also served as music director of the New York Philharmonic for about a decade. Between 2000 and 2007, he was principal conductor of the London Philharmonic Orchestra; between 2002 and 2008 he held the post of music director of the Orchestre National de France. A globally renowned artist, Maestro Masur made multiple appearances on Czech stages. Prague Spring audiences alone saw him more than ten times. His extensive discography includes several recordings of Beethoven's *Symphony No. 9*. Masur famously conducted a performance of the piece at the 1990 celebrations marking the unification of Germany.

A true classical music gem, *Symphony No. 9* by **Ludwig van Beethoven** (1770–1827) is one of the world's most popular symphonies. Performances are always special events, due in part to the high requirements placed on the artists (including four vocal soloists and a mixed chorus, with enormously exposed parts). Bearing a positive message, the symphony expresses fundamental human values and desires of people worldwide. The final movement, *Ode to Joy*, is a setting of a Friedrich Schiller poem, presenting a universal sentiment of brotherhood and peace. Beethoven completed his *Ninth* in 1824, in the twilight of his life. The first example of a major composer scoring vocal parts in a symphony, the piece is regarded as a supreme achievement, remaining unsurpassed in the force of its appeal and other aspects. Kurt Masur's take on Beethoven's *Ninth* is characterised by high artistic quality and profound authenticity.

The French conductor **Serge Baudo** (b. 1927) left a distinct imprint on the Czech music scene in the second half of the 20th century and the early 21st. In 1959, Prague was the city in which he made his first concert appearance beyond his native country, conducting the Prague Symphony Orchestra. Baudo debuted at Prague Spring, performing Arthur Honegger's *Une cantate de Noël* and other works, in 1966, by which time he had garnered plaudits at concert venues and opera houses internationally. That very year, he made for Supraphon a highly acclaimed recording of the complete Honegger symphonies. The Czech label invited Baudo to participate in this ambitious project, even though at the time he was a not overly known young conductor, and it proved to be a wise choice – the album received the much coveted *Grand Prix du disque de l'Académie du disque français*. Later on, Baudo created other great Honegger albums (*Jeanne d'Arc au bûcher*, *Le roi David*, *Une cantate de Noël*). Moreover, he has enriched the Supraphon archives with seminal French Impressionist pieces.

The recording of *Symphony No. 1 in C major* by **George Bizet** (1838–1875) attests to Baudo's versatility and mastery of the piece. The composer is best known for his operas, particularly *Carmen*. Shortly after its premiere, in 1875, which met with a lukewarm response (the conservative audience evidently could not stomach its breaking the conventions), Bizet suddenly died, unaware that the work would soon achieve international triumph and duly go on to become one of the most frequently staged operas of all time. While still a student, at the age of 17, Bizet wrote his *Symphony in C major* within less than a month. The score

was lost, only to be discovered in 1930, at the Conservatoire de Paris. In this case too, the composer could not have anticipated the fame his early piece would gain many decades later. *Symphony in C major* reveals Bizet's embracing the legacy of older Romantics (especially Felix Mendelssohn-Bartholdy), less so the contemporary progressive trends. Hailed for its immense invention, the symphony is part of the Romantic repertoire, with the enthralling oboe solo in the slow second movement being in part responsible for the popularity it enjoys.

The recording of Bizet's symphony featured on the present album bears witness to the craft of the Prague Symphony Orchestra, which along with the Czech Philharmonic and the Prague Radio Symphony Orchestra have regularly appeared at Prague Spring, presenting challenging programmes. Another case in point is the recording of the *Concerto for Orchestra* by **Béla Bartók** (1881–1945), made in 1981 by the Prague Symphony Orchestra under the famous Hungarian conductor **János Ferencsik** (1907–1984), a frequent guest of the festival. Ferencsik too made for Supraphon acclaimed recordings of global music, most notably selected Ludwig van Beethoven symphonies. He studied with the most prominent interwar conductors, including Arturo Toscanini, Bruno Walter, Felix Weingartner and Wilhelm Furtwängler. After WWII, Ferencsik became an internationally sought-after conductor. He was appointed music director of the Hungarian State Opera and the Hungarian National Philharmonic Orchestra, and was a guest conductor at the Wiener Philharmoniker and the Los Angeles Philharmonic. He toured widely, conducting worldwide. János Ferencsik appeared at Prague

Spring on numerous occasions, during which he presented cornerstones of Hungarian music, mainly by such stellar composers as Bartók and Zoltán Kodály. Within his debut at the festival, in 1949, Ferencsik led the Hungarian Philharmonic Orchestra, performing Bartók's *Concerto for Orchestra*. He also delivered the piece in 1961, conducting the Czechoslovak Radio Symphony Orchestra, and two decades later, conducting the Prague Symphony Orchestra. A recording of the 1981 performance is featured on the present album.

The *Concerto for Orchestra* occupies an extraordinary position in Bartók's oeuvre, due to its different musical idiom and form alike. Written in 1943, it attests to the composer's abandoning his previous austere, progressive style and returning to a softer expression and ampler melodiousness. Bartók titled the piece "concerto" because of the number of soloistic ("concertante") entries of the individual instruments. In line with this principle are the brilliantly conceived slow third movement, *Elegia*, and, in particular, the highly popular fourth, *Intermezzo interrotto*, lauded for its colourful sound. Another typical trait of the score is the employment of folk music, revealing Bartók as its connoisseur and champion.

Bohuslav Vitek

János Ferencsik, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Pražské jaro 1981 © ČTK – Michal Kalina

© Český rozhlas 1975, 1981, 1991

© Radioservis, a.s. 2025

CR1285-2

Recording director / hudební režie

Svatoslav Rychlý (CD I 1–4), Igor Tausinger (CD II 1–4), Bohumil Čipera (CD II 5–9)

Sound engineers / zvukoví mistři

Miroslav Mareš (CD I 1–4), Jaroslav Vašíček (CD II 1–9)

Mastering and Reconstruction / mastering a rekonstrukce

Miroslav Mareš

Sleevenote / text

Bohuslav Vitek

Translation / překlad

Hilda Hearne

Production / produkce

Nikola Eckertová, Kristýna Hábllová, Veronika Koubová, Ondřej Zelenka

Photo / fotografie

© ČTK – Michal Kalina, 1981

© ČTK – Petr Matička, 1991

Design, typesetting / design, sazba

© Dynamo design s.r.o. 2025

CD I

Ludwig van Beethoven – Symfonie č. 9 d moll op.125 se závěrečnou *Ódou na radost* na slova Friedricha Schillera

1	Allegro, ma non troppo,
un poco maestoso	15:38
2	Molto vivace	11:23
3	Adagio molto e cantabile	13:57
4	Presto – <i>O Freunde, nicht
diese Töne! – Allegro assai</i>	23:56

Věnceslava Hrubá-Freibergerová – soprán

Rosemarie Lang – alt

Joachim Helms – tenor

Theo Adam – bas

Pražský filharmonický sbor, Lubomír Mátl – sbormistr

Gewandhausorchester Leipzig, Kurt Masur – dirigent

(záznam koncertu: 4. června 1991 ve Smetanově síni
Obecního domu v Praze)

Celková stopáž CD I: 64:57

CD II

Georges Bizet – Symfonie č. 1 C dur

1	Allegro vivo	7:10
2	Adagio	9:19
3	Allegro vivace	3:59
4	Allegro vivace	6:33

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK

Serge Baudo – dirigent

(záznam koncertu: 16. května 1975 ve Smetanově síni
Obecního domu v Praze)

Béla Bartók – Koncert pro orchestr Sz. 116

5	Introduzione	9:53
6	Giuoco delle coppie	6:27
7	Elegia	6:38
8	Intermezzo interrotto	3:58
9	Finale	9:31

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK

János Ferencsik – dirigent

(záznam koncertu: 24. května 1981 ve Smetanově síni
Obecního domu v Praze)

Celková stopáž CD II: 63:35